

УДК 159.923 : 316.64 : 316:65

DOI <https://doi.org/10.30970/PS.2024.21.11>

ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ УЯВЛЕНЬ ВІТЧИЗНЯНИХ ГРОМАДЯН ПРО ВЛАСНЕ МАЙБУТНЄ В УМОВАХ ВОЄННИХ ДІЙ

Марина Дроздова

*Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка,
вул. Гетьмана Полуботка, 53, м. Чернігів, 14013
e-mail: drozdovam228@gmail.com*

У статті представлені результати онлайн-дослідження (січень – березень 2024 р.) індивідуально-психологічних чинників уявлень про Я-майбутнє серед різних категорій громадян України в умовах російсько-української війни. Вибірку утворили 572 респонденти віком 18–83 роки (у середньому – 35,6 р.; переважна більшість – жінки). Використовувалися методики: «Шкала суб'єктивного благополуччя» Е. Дінера (SWLS), Шкала патріотизму з опитувальника «Громадянська ідентичність» І. Петровської, Шкала відкритості майбутньому К. Ботелли та ін. (OFS), опитувальник ТІРІ-UKR О. Клеманської та І. Галецької й авторська анкета з елементами шкалювання для вивчення уявлень про Я-майбутнє. З'ясовано, що з уявленнями про складнощі прогнозування та оцінками оптимістичності власного майбутнього найбільшою мірою пов'язані чинники емоційної стабільності, відкритості новому досвіду, відкритості майбутньому, суб'єктивного благополуччя. Оцінки значущості власного майбутнього найбільше зумовлені чинниками дружельності, добросовісності та відкритості новому досвіду. Оцінки рівня гіпотетичного впливу на власне майбутнє переважно пов'язані з відкритістю новому досвіду, відкритістю майбутньому та суб'єктивним благополуччям. На уявленнях про рівень реального впливу на Я-майбутнє найбільше позначаються чинники добросовісності, емоційної стабільності, відкритості новому досвіду, відкритості майбутньому, суб'єктивного благополуччя. Оцінки міри активності використання різних способів впливу на своє майбутнє найбільше пов'язані з чинником дружельності, дещо менше – з чинниками суб'єктивного благополуччя, відкритості майбутньому, екстраверсії, добросовісності та патріотизму. Загалом найбільше статистично вірогідних зв'язків зафіксовано між показниками образу Я-майбутнього та чинниками відкритості новому досвіду, суб'єктивного благополуччя й відкритості майбутньому.

Ключові слова: особистість, уявлення, образ Я-майбутнього, індивідуально-психологічні чинники, війна.

Постановка проблеми. Дослідження образу Я-майбутнього було й залишається одним із основних завдань соціогуманітарних наук. Адже конструювання уявлень про майбутнє передбачає бачення особистістю перспективи власного розвитку, вміння ставити цілі, планувати власну діяльність. Особливо важливе це питання в кризових умовах воєнних дій, коли частина українців «не бачить» або цілеспрямовано відмовляється конструювати своє майбутнє, відтермінуючи бажання, мрії, наміри тощо. Крім власне образу майбутнього, перспективним є вивчення системи чинників, що зумовлюють уявлення про Я-майбутнє. Серед них важливими видаються індивідуально-психологічні, оскільки в образі Я-майбутнього прямо чи побічно можуть відобразитися особистісні риси, мотиви, стани, здібності тощо.

Вивченню особистісної детермінації образу Я-майбутнього присвячена низка праць вітчизняних науковців. Наприклад, у роботах І. Поповича розкрито зв'язок конструювання моделі очікуваного майбутнього з рядом особистісних чинників (Я-концепція та самооцінка особистості; рівень домагань особистості; особливості афективно-вольової,

аксіологічної, мотиваційно-потребової, імажинативної сфер тощо) [1]. І. Добриніна виявила зв'язок образу майбутнього з нейротизмом, силою Супер-Его, сумлінністю, екстраверсією, співпрацею, прагненням до активності та самореалізації, особливостями Я-концепції (мірою її узгодженості, збалансованості, гармонійності). Крім того, дослідницею запроваджено поняття «футуроімажинація», що полягає в проєкції індивідом власних індивідуально-психологічних характеристик на наявний у свідомості та підсвідомості образ Я-майбутнього [2]. О. Васильченко та Є. Бацман досліджували взаємозв'язок особливостей проєктування майбутнього й образу Я вітчизняної молоді [3]. Т. Кравченко вивчала зв'язок образу майбутнього з особистісним самовизначенням старшокласників [4]. М. Дворник розглядала проблему прокрастинації в конструюванні особистісного майбутнього. Досліджуючи футурологічні автонаративи студентів, науковиця виокремила 9 варіантів вибудовування персонального майбутнього: спрямованість та утилітарність; спрямованість на успіх; компенсаційний варіант; імовірнісна позиція; спрямованість на самоствердження; спрямованість на комунікацію; спрямованість на момент; спрямованість на застереження; варіант відстороненого особистісного майбутнього [5]. О. Посацький дійшов висновку, що працездатність, самооцінка, комунікативні здібності, тривожність, особливості образу майбутнього, міра гармонійності й позитивності «Я-концепції» пов'язані з мірою переживання свого майбутнього [6].

Зазначимо, що попри беззаперечну цінність вищезазначених наукових розвідок, всі вони були здійснені до повномасштабної війни, через що в них не відображається специфіка образу Я-майбутнього в умовах воєнних дій. **Метою нашої статті** є вивчення індивідуально-психологічних чинників уявлень про Я-майбутнє серед різних категорій громадян України в умовах російсько-української війни.

Методика та процедура дослідження. У дослідженні, яке проводилося наприкінці січня – на початку березня 2024 р. в Google Forms, взяли участь респонденти віком 18 – 83 роки (середній вік – 35,6; n=572 особи), серед яких 85,3% жінок (що властиво для вітчизняних онлайн-опитувань) і 14,7% чоловіків. За місцем перебування на момент дослідження опитаних поділялися на три групи: 1) за постійним місцем проживання (56,8%); 2) внутрішньо переміщені особи внаслідок війни (11,7%); 3) зовнішньо переміщені особи внаслідок воєнних дій (31,5%). За регіональним показником респонденти більшою мірою – вихідці з Чернігівської (44,1%), Київської областей та м. Києва (9,6%). Решта областей України (крім Донецької, Луганської, Запорізької та АР Крим, звідки не було жодного респондента) представлена поодинокими досліджуваними. Серед зовнішніх мігрантів найбільше опитаних перебувало в Німеччині (8%) та Польщі (5,6%). Щодо мови повсякденного спілкування, 50,1% спілкуються українською та російською однаковою мірою, 34,3% – українською та 14,7% – російською. За сімейним станом 42% мають власну сім'ю (партнера) та дитину (дітей); 25,25% не мають власної сім'ї (партнера), дітей; 22,4% мають власну сім'ю (партнера), але не мають дітей; 10,5% не мають власної сім'ї (партнера), але є дитина (діти).

У дослідженні використовувалися методики: «Шкала суб'єктивного благополуччя» Е.Дінера (SWLS), Шкала патріотизму з опитувальника «Громадянська ідентичність» І. Петровської, Шкала відкритості майбутньому К. Ботелли та ін. (OFS), опитувальник ТІРІ-UKR О. Клеманської та І. Галецької, а також авторська анкета з елементами шкалювання (для вивчення уявлень вітчизняних громадян про Я-майбутнє). Усього пропонувалося 6 завдань, спрямованих на оцінювання за 10-бальною шкалою (де 1 – мінімальний, 10 – максимальний бал) відповідей респондентів щодо складнощів прогнозування власного майбутнього, рівня оптимістичності уявлень про нього, рівня значущості свого майбутнього та уявлень про рівень гіпотетичного й реального впливу на власне майбутнє.

Причому Я-майбутнє стосувалося власного здоров'я, стосунків з близькими/рідними, матеріально-фінансового благополуччя та професійного життя. Також опитані мали оцінити, наскільки активно вони використовують різні способи впливу на своє майбутнє (власні зусилля, творчість і саморозвиток, допомогу близьких/рідних, звернення до: різнопрофільних фахівців, магічних практик/ворожок, церкви/Бога, громадських і благодійних організацій, держави; очікування вдалого моменту, випадку, долі). Оцінки респондентів вивчалися на когнітивному, емоційному, поведінковому рівнях. Крім того, досліджуваних запитували соціально-демографічну інформацію (стать, вік, місце та регіон/країна перебування, мова повсякденного спілкування, сімейний стан).

Математико-статистична обробка даних здійснювалася за допомогою програми SPSS v23. Зокрема, вивчення зумовленості образу Я-майбутнього досліджуваних індивідуально-психологічними чинниками відбувалося шляхом процедури кореляційного аналізу (за Спірменом). Отримані результати наведено в таблиці 1. Проаналізуємо їх.

Таблиця 1

Результати кореляційного аналізу особливостей майбутнього Я-образу та індивідуально-психологічних показників досліджуваних

№	Особливості майбутнього Я-образу	BF-1 Екстраверсія	BF-2 Дружелюбність	BF-3 Добророзв'язність	BF-4 Емоційна стабільність	BF-5 Відкриття нового досвіду	Суб'єктивне благополуччя	Патріотизм	Відкритість майбутньому
	Рівень складнощів прогнозування власного майбутнього щодо...								
1.1	... власного здоров'я				-.162**	-.119**	-.201**		-.221**
1.2	... стосунків з близькими та рідними людьми	-.150**	-.149**	-.124**	-.192**	-.198**	-.232**		-.243**
1.3	... свого матеріально-фінансового благополуччя	-.100*			-.182**	-.106*	-.352**		-.337**
1.4	... свого професійного життя (робота, кар'єрне зростання)	-.102*			-.166**	-.117**	-.208**	-.117**	-.272**
	Рівень оптимістичності уявлень про власне майбутнє щодо:								
1.5	... власного здоров'я		.105*		.207**	.187**	.326**		.319**
1.6	... стосунків з близькими та рідними людьми	.143**	.218**	.168**	.185**	.164**	.26**	.12**	.244**
1.7	... свого матеріально-фінансового благополуччя	.094*		.13**	.177**	.144**	.398**		.38**
1.8	... свого професійного життя	.123**		.131**	.196**	.184**	.369**		.398**
	Рівень значущості власного майбутнього у таких сферах:								
1.9	своє здоров'я		.126**	.107*		.169**		.104*	
1.10	свої стосунки з близькими та рідними людьми		.247**	.147**		.108**	.95*	.183**	
1.11	своє матеріально-фінансове благополуччя		.10*	.99*		.092*			
1.12	своє професійне життя		.121**	.105*		.137**	.116**		.83*

Продовження таблиці 1

	Рівень свого гіпотетичного впливу на власне майбутнє у таких сферах:								
1.13	своє здоров'я				.099*	.117**	.227**		.204**
1.14	свої стосунки з близькими та рідними людьми			.121**	.095*	.174**	.197**		.23**
1.15	своє матеріально-фінансове благополуччя					.135**	.313**		.282**
1.16	своє професійне життя			.112**		.162**	.294**		.28**
	Рівень свого реального впливу на власне майбутнє у таких сферах:								
1.17	своє здоров'я		.95*	.127**	.209**	.113**	.268**		.245**
1.18	свої стосунки з близькими та рідними людьми	.160**	.173**	.176**	.193**	.174**	.263**		.259**
1.19	своє матеріально-фінансове благополуччя		.94*	.163**	.166**	.159**	.334**	.91*	.344**
1.20	своє професійне життя			.198**	.154**	.164**	.335**	.102*	.327**
	Міра активності використання вказаних способів впливу на своє майбутнє:								
2.21	власні зусилля (воля, власна праця/навчання)	.160**	.157**	.352**		.248**	.174**	.179**	.236**
2.22	творчість, саморозвиток	.105*	.142**	.182**	.171**	.277**	.196**	.89*	.276**
2.23	допомога близьких/рідних людей	.112**	.90*			.104*	.236**	.127**	.146**
2.24	звернення до фахівців різного профілю (лікарі, психологи, юристи тощо)					.90*	.154**		.099*
2.25	звернення до різних магічних практик, ворожок тощо		-.086*	-.182**	-.87*				
2.26	звернення до церкви/Бога, очікування Божої допомоги	.91*	.113**				.123**	.155**	.083*
2.27	допомога з боку впливових/багатих людей;		-.152**	-.086*				-.116**	
2.28	допомога з боку громадських та благодійних організацій	.84*							
2.29	допомога з боку держави		-.135**				.112**		.086*
2.30	очікування «вдалого» моменту, випадку, долі		-.14**	-.149**	-.102*				

Примітки: * – при $p \leq 0,05$; ** – при $p \leq 0,01$.

Щодо рівня складнощів прогнозування власного майбутнього, найбільше статистично вірогідних зв'язків отримано з такими чинниками, як: суб'єктивне благополуччя, відкритість майбутньому, емоційна стабільність і відкритість новому досвіду. Також маємо відносно значну кількість кореляцій зі шкалою екстраверсії. При цьому всі ці зв'язки – обернено пропорційні. Схожа картина спостерігається й відносно рівня оптимістичності уявлень про власне майбутнє. Тут теж найбільше кореляцій (але вже прямо пропорційних) зафіксовано з вище зазначеними шкалами. Однак, крім екстраверсії, відносно значна кількість статистично вірогідних зв'язків отримана з добросовісністю. В обох випадках результати видаються нам цілком логічними, зважаючи на специфіку зазначених

індивідуально-психологічних характеристик. Зокрема, відкриті майбутньому та новому досвіду, а також суб'єктивно благополучні люди уявляються нам оптимістично налаштованими (і щодо теперішнього, і відносно майбутнього життя); вони схильні позитивно сприймати все нове, в тім числі новий життєвий досвід; цікавитися навколишнім світом, бути креативними. Емоційно стабільні (не тривожні) люди легше переживають невизначеність (уособленням якої, зокрема, може бути власне майбутнє, в умовах війни поготів), є більш стресостійкими, здатними до емоційної саморегуляції. Все це, з нашого погляду, може давати їм можливість легше прогнозувати й оптимістичніше вбачати Я-майбутнє в різних його галузях. Що ж стосується екстравертів, то таким оцінкам сприяють їхні активність, оптимізм, імпульсивність, менш властива їм, на відміну від інтровертів, схильність до глибокої рефлексії й саморефлексії (остання риса може ускладнювати бачення майбутнього, зважаючи на обов'язковий детальний аналіз різних його чинників, можливих проблем тощо). Оптимістичне сприймання Я-майбутнього добросовісними людьми може бути зумовлене їхньою вмотивованістю на досягнення, цілеспрямованістю, розсудливістю. Можна припустити, що вони самі прагнуть вибудувувати власне майбутнє, а тому позитивно його оцінюють.

Якщо розглядати рівень значущості власного майбутнього, то можемо констатувати найбільшою мірою встановлені позитивні кореляційні зв'язки з чинниками дружелюбності, добросовісності та відкритості новому досвіду. Знову ж таки добросовісні особистості здатні ставити цілі й вибудувувати своє життя, в тім числі на перспективу; так звані «новатори» мають пізнавальний інтерес, схильні до пошукової активності, толерантні до нового. А от дружелюбні люди – чутливі, альтруїстичні, орієнтовані на інших, готові до співчуття, чим пояснюється важливість для них майбутніх стосунків з близькими та рідними. Разом із тим важливість для означених особистостей майбутнього здоров'я, матеріального благополуччя та професійного життя складно пояснити. Можливо, маємо справу із впливом інших, не досліджених нами рис особистості в респондентів з високим рівнем дружелюбності.

Стосовно рівня гіпотетичного впливу на власне майбутнє, отримано найбільше позитивних статистично вірогідних зв'язків зі шкалами відкритості новому досвіду, суб'єктивного благополуччя та відкритості майбутньому. Зазначимо, що з цими чинниками також зафіксовано найбільше позитивних кореляцій щодо рівня реального впливу на власне майбутнє. Такі результати не викликають здивувань. Адже, наприклад, благополучна людина зазвичай більш впевнена в собі, рішуча, цілеспрямована. Відкриті до майбутнього особистості, мабуть, теж будуть вибудувувати своє життя на перспективу, беручи все у свої руки, а отже, вище від інших можуть оцінювати свою здатність теоретично та реально впливати на різні його складові. Відкриті до нового досвіду респонденти постають свого роду дослідниками, експериментаторами, що мають гнучкий розум, розвинену креативність, відкритість до нових шляхів розв'язання проблем, інтерес до внутрішнього світу, схильність до саморефлексії. Це дає їм можливість не лише гіпотетично, але й на практиці визначати власне майбутнє. Також відзначимо, що поряд із названими, така ж сама кількість позитивних кореляцій зафіксована між показниками реального впливу на своє майбутнє та добросовісністю й емоційною стабільністю. Як уже зазначалося раніше, добросовісні люди є мотивованими, крім того, відзначаються організованістю, сумлінністю, розвиненим самоконтролем власної поведінки та діяльності, ретельністю, орієнтованістю на завдання. Саме тому, мабуть, вони схильні все планувати та оцінювати як таке, що знаходиться під їхнім контролем. Можемо припустити, що власне майбутнє не є винятком. Переконаність у здатності реально впливати на Я-майбутнє емоційно стабільних людей, певно, є наслідком їхньої рівноваженості та спроможності до контролю власних, у тім числі негативних,

емоцій. Відносно значна кількість статистично вірогідних зв'язків зафіксована зі шкалою дружелюбності. Гадаємо, саме «приємний» характер, соціоцентризм, товарицькість, важливість гармонійних стосунків з іншими дають впевненість дружелюбним особистостям у контрольованості ними власного майбутнього та позитивних прогнозах останнього.

Нарешті, стосовно міри активності використання різних способів впливу на персональне майбутнє найбільше кореляцій (позитивних і від'ємних) отримано з чинником дружелюбності. Дбаючи про гарні стосунки з близьким оточенням, ці особи можуть розраховувати на його допомогу, при цьому не менше орієнтуючись на власні зусилля та творчість, саморозвиток. Поряд із тим вони значно менше сподіваються на щасливий випадок, допомогу держави, впливових/багатих людей, ворожок. Припускаємо, що чинник дружелюбності більше спрацьовує у контексті стосунків з найближчим (безпосереднім) оточенням і меншу роль відіграє на більших соціальних дистанціях.

Більше половини вказаних способів впливу на своє майбутнє використовують респонденти з високим рівнем відкритості майбутньому та суб'єктивного благополуччя (між зазначеними показниками зафіксована суттєва кількість статистично вірогідних прямо пропорційних зв'язків). Для цих досліджуваних власне майбутнє, попри воєнні дії, не поставлене на паузу. Саме тому вони намагаються вплинути на нього різними чинниками (індивідуально-психологічними, соціальними, духовними), які мають переважно раціональне підґрунтя (тобто уникаючи ворожок, впливових людей, очікування щасливого випадку). Відносно значну кількість кореляцій також маємо з показниками екстраверсії (лише позитивні статистично вірогідні зв'язки), добросовісності й патріотизму (позитивні й негативні кореляції). Екстраверти орієнтовані на зовнішній світ, на контакти та підтримку з боку інших людей. Напевно, їм легше, ніж інтровертам, звернутися по чиюсь допомогу. Натомість, використання власних зусиль, звернення до творчості й саморозвитку, церкви/Бога може бути обумовлене впливом інших особистісних особливостей досліджуваних з високим рівнем екстраверсії. Не викликає здивування активне використання добросовісними особистостями з розвиненою цілеспрямованістю власних зусиль, творчості/саморозвитку й значно рідше звернення їх до магічних практик, впливових/багатих людей. Логічно, що самотійно вибудовуючи свій життєвий шлях, вони менше будуть очікувати «вдалого» моменту й сподіватися на долю. Врешті-решт, патріотично налаштовані особистості, маючи усвідомлену громадянську позицію, власне майбутнє пов'язують з рідною Україною. При цьому споглядають себе в ній як життєво активних суб'єктів, які використовують внутрішню (орієнтація на себе, свою діяльність) та зовнішню (близьке оточення, церква/Бог) допомогу, переважно не сподіваючись на багатих/впливових людей.

Загалом найбільше статистично вірогідних кореляцій було отримано між різними складовими образу Я-майбутнє та чинниками відкритості новому досвіду, суб'єктивного благополуччя й відкритості майбутньому. Вважаємо, що за своїм змістом названі чинники найбільшою мірою поєднуються з орієнтованістю на майбутнє та уявленнями про нього. Натомість найменше кореляцій зафіксовано з показниками екстраверсії та патріотизму. Щодо екстравертів, такі результати можна пояснити їхньою неохильністю загалом до заглиблення у внутрішній світ, самоаналізу. А патріотизм значною мірою пов'язаний із соціальними чинниками, політичною свідомістю та, мабуть, меншою мірою з Я-образом.

Висновки. Аналіз отриманих результатів дав змогу констатувати наявність статистично вірогідних зв'язків між певними складовими образу Я-майбутнє та індивідуально-психологічними чинниками.

1. З уявленнями про рівень складнощів прогнозування й оцінками оптимістичності власного майбутнього найбільшою мірою пов'язані чинники емоційної стабільності, відкритості новому досвіду, відкритості майбутньому, суб'єктивного благополуччя та дещо

меншою мірою – показник екстраверсії. Причому усі зв'язки з рівнем складнощів прогнозування Я-майбутнього – обернено пропорційні, тоді як з рівнем оптимістичності уявлень про Я-майбутнє – прямо пропорційні.

2. Оцінки значущості власного майбутнього найбільше зумовлені чинниками дружельюбності, добросовісності та відкритості новому досвіду (усі кореляції мають позитивний характер).

3. Оцінки рівня гіпотетичного впливу на власне майбутнє прямо пропорційно переважно пов'язані з відкритістю новому досвіду, відкритістю майбутньому та суб'єктивним благополуччям.

4. На уявленнях про рівень реального впливу на власне майбутнє найбільше позначаються чинники добросовісності, емоційної стабільності, відкритості новому досвіду, відкритості майбутньому та суб'єктивного благополуччя (зафіксовано позитивні статистично вірогідні кореляції).

5. Оцінки міри активності використання різних способів впливу на своє майбутнє найбільшою мірою пов'язані з чинником дружельюбності (отримано позитивні й від'ємні статистично вірогідні зв'язки), дещо менше – з чинниками суб'єктивного благополуччя, відкритості майбутньому, екстраверсії (кореляції позитивного характеру), добросовісності та патріотизмом (прямо та обернено пропорційні кореляції).

6. У кількісному значенні найбільше статистично вірогідних зв'язків зафіксовано між показниками образу Я-майбутнє та чинниками відкритості новому досвіду, суб'єктивного благополуччя й відкритості майбутньому. Найменше кореляцій виявлено з показниками патріотизму та екстраверсії.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні інших чинників уявлень про власне майбутнє (зокрема соціально-демографічних), а також динаміки таких уявлень.

Список використаної літератури

1. Попович І. С. Психологічні виміри соціальних очікувань особистості : монографія. Херсон, 2017. 504 с.
2. Добриніна І. В. Індивідуально-психологічні репрезентації особистістю образу світу майбутнього : дис... доктора філософії за спеціальністю 053 «Психологія». Одеса, 2023. 213 с.
3. Васильченко О., Бацман Є. Образ Я і уявлення про майбутнє у молоді. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2022. № 3 (67). С. 147–152.
4. Кравченко Т. В. Образ майбутнього як фактор особистісного самовизначення старшокласників. *Теоретико-методологічні проблеми виховання дітей та учнівської молоді* : зб. наук. праць. 2011. Вип. 15. Кн. I. С. 36–44.
5. Дворник М. С. Прокрастинація в конструюванні особистісного майбутнього: монографія. Кропивницький, 2018. 120 с.
6. Посацький О. Психологічні особливості ставлення сучасної молоді до власного майбутнього у контексті життєвої самореалізації. *Український науковий журнал «Освіта регіону. Політологія. Психологія. Комунікації»*. 2011. № 3. URL: <https://social-science.uu.edu.ua/article/584>

INDIVIDUAL AND PSYCHOLOGICAL FACTORS OF NATIVE CITIZENS' REPRESENTATIONS ABOUT THEIR FUTURE IN THE CONDITIONS OF MILITARY ACTIONS

Maryna Drozdova

*T. H. Shevcheko National University "Chernihiv Colehium",
53, Hetmana Polubotka St., Chernihiv, Ukraine, 14013
e-mail: drozdovam228@gmail.com*

The article presents the results of an online study (January – March 2024) of individual and psychological factors of representations of self-future among different categories of Ukrainian citizens in the conditions of the Russian-Ukrainian war. The sample consisted of 572 respondents aged 18–83 (on average, 35.6 y.o.; the vast majority were women). The following methods were used: "Subjective well-being scale" by E. Diener (SWLS), the scale of patriotism from the questionnaire "Civic identity" by I. Petrovska, the scale of openness to the future by C. Botella, etc. (OFS), the TIPI-UKR questionnaire by O. Klemanska and I. Haletska, and the author's questionnaire with scaling elements for studying representations about the self-future. It was found that the factors of emotional stability, openness to experiences, openness to the future, and subjective well-being are most closely related to representations of the difficulties of predicting and assessments of a promising future. Assessments of the importance of one's own future are most determined by agreeableness, conscientiousness, and openness to experiences. Assessments of hypothetical influence on one's future are mainly related to openness to experiences, openness to the future, and subjective well-being. Conscientiousness, emotional stability, openness to experiences, openness to the future, and subjective well-being are of the greatest influence on representations of the level of real impact on the self-future. Assessments of the extent to which people are active in using various ways to influence their future are most closely related to the factor of agreeableness – and somewhat less to the factors of subjective well-being, openness to the future, extraversion, conscientiousness, and patriotism. Overall, the most statistically probable relationships were recorded between the indicators of the self-future image and the factors of openness to experiences, subjective well-being, and openness to the future.

Key words: personality, representations, the image of the self-future, individual and psychological factors, war.